

Κατερίνα Ηλιού
Ιανουάριος 2026

Βία και παραβατικότητα παιδιών και εφήβων: Αναπαραστάσεις, αποδόσεις και προτάσεις αντιμετώπισης

Στοιχεία έκδοσης

Εκδότης

Friedrich-Ebert-Stiftung
Γραφείο Αθηνών
Νεοφύτου Βάμβα 4
10674 Αθήνα
Ελλάδα

Ευθύνη για το περιεχόμενο

Regine Schubert | Διευθύντρια

Επικοινωνία

Regine Schubert
Τηλ.: +30 210 72 44 670
<https://athens.fes.de>
Email: info.athens@fes.de

Σχεδιασμός/Σελιδοποίηση

Εριφύλη Αράπογλου - enArte

Σχεδιασμός εξωφύλλου

Φωτογραφία από Motortion Films/Shutterstock

Οι απόψεις που εκφράζονται στη συγκεκριμένη δημοσίευση δεν ταυτίζονται κατ' ανάγκη με εκείνες του Friedrich-Ebert-Stiftung e.V. (FES). Η εμπορική χρήση του υλικού που εκδίδεται από το FES δεν επιτρέπεται χωρίς την έγγραφη συναίνεση του FES. Οι δημοσιεύσεις του FES δεν επιτρέπεται να χρησιμοποιούνται για προεκλογικούς σκοπούς.

Ιανουάριος 2026

© Friedrich-Ebert-Stiftung e.V.

ISBN 978-618-5779-33-7

Περισσότερες δημοσιεύσεις του Friedrich-Ebert-Stiftung
μπορείτε να βρείτε εδώ:

www.fes.de/publikationen

Κατερίνα Ηλιού
Ιανουάριος 2026

Βία και παραβατικότητα παιδιών και εφήβων: Αναπαραστάσεις, αποδόσεις και προτάσεις αντιμετώπισης

Περιεχόμενα

Πρόλογος.....	3
Η συλλογική αντίληψη για το φαινόμενο της βίας και της παραβατικότητας των παιδιών και των εφήβων	4
Αναπαραστάσεις: Τι πιστεύουμε για τη βία και την παραβατικότητα των παιδιών και των εφήβων	6
Αποδόσεις: Πού οφείλεται η βία και η παραβατικότητα των παιδιών και των εφήβων	10
Αντιμετώπιση: Τι πρέπει να γίνει για τον περιορισμό της βίας και της παραβατικότητας των παιδιών και των εφήβων.....	13
Συμπεράσματα	15
Προτάσεις πολιτικής.....	17
Βιβλιογραφικές αναφορές	19

Πρόλογος

Η παρούσα έκθεση εστιάζει στα αποτελέσματα πανελλαδικής έρευνας με αντικείμενο τις αντιλήψεις του γενικού πληθυσμού για το φαινόμενο της παιδικής και εφηβικής βίας και παραβατικότητας στις μέρες μας.

Το αντικείμενο της έρευνας περιλαμβάνει επιμέρους προσλήψεις του γενικού πληθυσμού που αφορούν στην έκταση και τον προσδιορισμό του φαινομένου της βίας και της παραβατικότητας μεταξύ των ανηλίκων, καθώς και την παρουσίασή του από τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης. Επιπλέον, μελετώνται οι απόψεις των ερωτώμενων για τα αίτια και τη συμβολή θεσμικών παραγόντων, όπως του ευρύτερου κοινωνικού – πολιτισμικού πλαισίου, αλλά και επιμέρους κοινωνικών πλαισίων, όπως της οικογένειας και του σχολείου. Τέλος, καταγράφονται οι απόψεις όσων συμμετείχαν στην έρευνα για την κατεύθυνση και τα μέτρα που θα μπορούσαν να ληφθούν στοχεύοντας στον περιορισμό του φαινομένου.

Η ποσοτική έρευνα πραγματοποιήθηκε σε πανελλαδικό δείγμα ηλικίας από 17 ετών και πάνω, με ψηφιακό ερωτηματολόγιο και μεικτή μέθοδο προσέγγισης, τηλεφωνικά (CATI 30%) και διαδικτυακά (CAWI 70%). Για τον δειγματοληπτικό σχεδιασμό χρησιμοποιήθηκαν ποσοστώσεις ως προς τον τόπο διαμονής, την ηλικία και το φύλο. Η έρευνα πεδίου υλοποιήθηκε το χρονικό διάστημα 19-26/11/2024 από την εταιρεία PRORATA A.E., η οποία ανατέθηκε και χρηματοδοτήθηκε από το Ίδρυμα Friedrich-Ebert-Stiftung Ελλάδας. Το τελικό δείγμα αποτελείται από 1.000 άτομα. Το αποδεκτό τυπικό σφάλμα ορίστηκε στο +/- 3% σε διάστημα εμπιστοσύνης 95%.

Τα ευρήματα της έρευνας αναδεικνύουν την έντονη πρόσληψη του γενικού πληθυσμού για την αύξηση των περιστατικών βίας και παραβατικότητας μεταξύ των ανηλίκων. Η πολιτισμική δομή της σύγχρονης ελληνικής οικογένειας και η λειτουργία των ψηφιακών μέσων έλκουν την προσοχή των ερωτώμενων, όταν αναζητούνται αιτιώδεις αναφορές. Οι προτάσεις για τις δυναμικές κατευθύνσεις του σχεδιασμού πολιτικών παρεμβάσεων για τον περιορισμό του φαινομένου της βίας και της παραβατικότητας των ανηλίκων ολοκληρώνουν την παρούσα έκθεση με έμφαση περισσότερο στην πρόληψη, παρά στην τιμωρητικότητα.

Στη διατύπωση προτάσεων πολιτικής συνέβαλαν μέσα από την εξειδικευμένη οπτική τους μετά από πρόσκληση οι:

Ηλιού Ευαγγελία, M.Ed. Διευθύντρια Δημόσιου Γενικού Λυκείου

Κακούρος Χρήστος, Αστυνομικός, Διεύθυνση Κοινωνικής Αστυνόμευσης, Ελληνική Αστυνομία

Κουφονικολακάκου Θεώνη, Βοηθός Συνήγορος του Πολίτη για τα Δικαιώματα του Παιδιού

Μανδουράρη Ευαγγελία, Κλινική Ψυχολόγος, Επιστημονική Υπεύθυνη Διεπιστημονικού Κέντρου Ψυχολογικής και Θεραπευτικής Υποστήριξης «Προνόηση»

Παπασταύρου Καλλιόπη, Φιλολόγος, Διευθύντρια Δημόσιου Γυμνασίου

Σαγούρα Παρασκευή, Επίκουρη καθηγήτρια με γνωστικό αντικείμενο «Ηλικία και εγκληματικές διαδρομές», Τμήμα Κοινωνιολογίας, Πάντειο Πανεπιστήμιο

Τσίγκανου Ιωάννα, Διευθύντρια Ερευνών με γνωστικό αντικείμενο «Κοινωνιολογία του Εγκλήματος», Ινστιτούτο Πολιτικών Ερευνών, Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών

Η συλλογική αντίληψη για το φαινόμενο της βίας και της παραβατικότητας των παιδιών και των εφήβων

Η βίαιη συμπεριφορά των παιδιών και των νέων ανηλίκων δεν μπορεί να καταγραφεί με εγκυρότητα και, έτσι, λανθάνει της όποιας επιβεβαίωσης ή αμφισβήτησης της εντύπωσης που έχουμε για αυτήν στη χώρα μας. Η παραβατική συμπεριφορά εν μέρει καταγράφεται από την ποινική δικαιοσύνη με βάση δεδομένα που αντλούνται από την Ελληνική Αστυνομία και τα δικαστήρια της χώρας. Ο/Η καθένας/μία μας, ωστόσο, φέρει μια σχετική αντίληψη, χωρίς να χρειάζεται την πρόσβαση στα σχετικά δεδομένα της ΕΛΣΤΑΤ (Ελληνική Στατιστική Αρχή), καθώς όλοι/ες μας έχουμε αντίληψη του κοινωνικού κόσμου που μας περιβάλλει. Όλοι/ες μας διαμορφώνουμε ερμηνείες, οι οποίες εμπεριέχονται στην άποψή μας για τα κοινωνικά φαινόμενα, που μας βοηθούν να τα κατανοήσουμε και συγχρόνως να υποστηρίξουμε λογικά την άποψή μας για αυτά.

Έτσι, η παρούσα έκθεση, που έπεται της ποσοτικής έρευνας γνώμης, κάθε άλλο παρά επιδιώκει να αποτυπώσει την «πραγματικότητα» σε ό,τι αφορά τη βίαιη ή/και παραβατική συμπεριφορά των ανήλικων ατόμων στη χώρα μας. Αντιθέτως, επιχειρεί να αναγνώσει τη συλλογική αντίληψη του γενικού πληθυσμού για τα συγκεκριμένα συμπεριφορικά φαινόμενα. Η σημασία της συλλογικής αντίληψης φέρει τη δική της αξία, παράλληλα με την αξία της επιστημονικά εμπεριστατωμένης καταγραφής των κοινωνικών φαινομένων. Δεν είμαστε όλοι/ες γνώστες των σχετικών αριθμητικών τεκμηρίων και δεικτών ή/και πιθανά δεν έχουμε πρόσβαση στην επίσημη στατιστική καταγραφή, αλλά αυτό δεν μας εμποδίζει να διαμορφώσουμε μια ατομική αντίληψη που βασίζεται στα βιώματά μας. Πολλές φορές επικοινωνούμε την άποψή μας στους άλλους καθώς αλληλοεπιδρούμε και τότε η αντίληψή μας ενδέχεται να τροποποιηθεί για να συμφωνήσει με την αντίληψη των άλλων, όπως επίσης και οι άλλοι μπορεί να διαφοροποιήσουν την άποψή τους, για να συμφωνήσουν με εμάς ή με μια κυρίαρχη άποψη.

Μέσα από την ανάλυση και παρουσίαση των αποτελεσμάτων της έρευνας στάσεων για τη βία και την παραβατικότητα των ανηλίκων, ελπίζουμε να συμβάλουμε στην ανάγνωση της συλλογικής αντίληψης για ένα από τα πιο εξέχοντα σύγχρονα κοινωνικά φαινόμενα. Κατανοώντας το τι πιστεύουμε για το φαινόμενο, αλλά και πού το αποδίδουμε,

μπορούμε να αναδείξουμε την κατεύθυνση για την επίλυσή του και να καθοδηγήσουμε τον σχεδιασμό των αναγκαίων πολιτικών, οι οποίες, σε αυτή την περίπτωση, είναι πιο πιθανόν να είναι και γενικά αποδεκτές. Έτσι αυξάνονται οι πιθανότητες για την επιτυχία της εφαρμογής τους.

Τι και γιατί; - Κοινωνική αναπαράσταση και αποδόσεις

Ο κοινωνιολόγος-φιλόσοφος Durkheim (1898) πρώτος έκανε αναφορά στις *συλλογικές αναπαραστάσεις*, οι οποίες αφορούν στη συλλογική σκέψη που διακρίνεται από την ατομική σκέψη, αν και αναγνωρίζεται η αλληλεπίδραση μεταξύ των δύο. Τη δεκαετία του '80 ο κοινωνικός ψυχολόγος Serge Moscovici (1984, 1988) προτείνει την αντικατάσταση του όρου *συλλογικές* από τον όρο *κοινωνικές* και αναπτύσσει τη θεωρία για τις κοινωνικές αναπαραστάσεις, που δίνει έμφαση στις κοινές ή κοινωνικές ερμηνείες του κοινωνικού κόσμου. Έτσι, όταν εκφράζουμε τη γνώμη μας για ένα θέμα, τότε αναφερόμαστε σε κάτι κοινωνικό και όχι ατομικιστικό. Οι αναπαραστάσεις μας για ένα θέμα διαμορφώνονται μέσα από τις κοινωνικές μας αλληλεπιδράσεις και, έτσι, η γνώμη μας εμπεριέχει την ατομική και τη συλλογική γνώμη. Είναι μάλιστα το αποτέλεσμα μιας κοινωνικά επεξεργασμένης και κοινά αποδεκτής γνώμης, μέσα από την οποία αντιλαμβανόμαστε τον περιβάλλοντα χώρο και ό,τι επισυμβαίνει μέσα σε αυτόν.

Η αντίληψή μας για την κοινωνική ζωή συμπληρώνεται από την προσπάθειά μας να εντοπίσουμε τι προκαλεί τα κοινωνικά συμβάντα. Οι γνωστικοί μηχανισμοί για αυτή την προσπάθεια αποτυπώνονται στη Θεωρία της Απόδοσης (Heider, 1958, Jones & Davis, 1965, Kelley, 1967) και είναι άξιο προσοχής ότι οι πρώτες έρευνες επικεντρώθηκαν στο γεγονός ότι *είναι μέλημα όλων μας να εντοπίσουμε τα αίτια πίσω από αρνητικές ή απροσδόκητες συμπεριφορές ή γεγονότα* (Δραγώνα κ.α., 2021, σ.180). Κατά συνέπεια η εκδήλωση μιας βίαιης ή παραβατικής συμπεριφοράς μπορεί να προσελκύσει την προσοχή μας και να ενεργοποιήσει τους γνωστικούς μηχανισμούς για την κατανόηση της.

Στην παρούσα έκθεση θα επιχειρήσουμε – μέσα από τα αποτελέσματα της σχετικής έρευνας – να παρατηρήσουμε τις κοινωνικές αναπαραστάσεις του γενικού πληθυσμού για το φαινόμενο της βίας και της παραβατικότητας των ανηλίκων, που αποδίδονται αυτές οι συμπεριφορές και ποιες παρεμβάσεις θεωρούνται αναγκαίες για την αντιμετώπιση του φαινομένου.

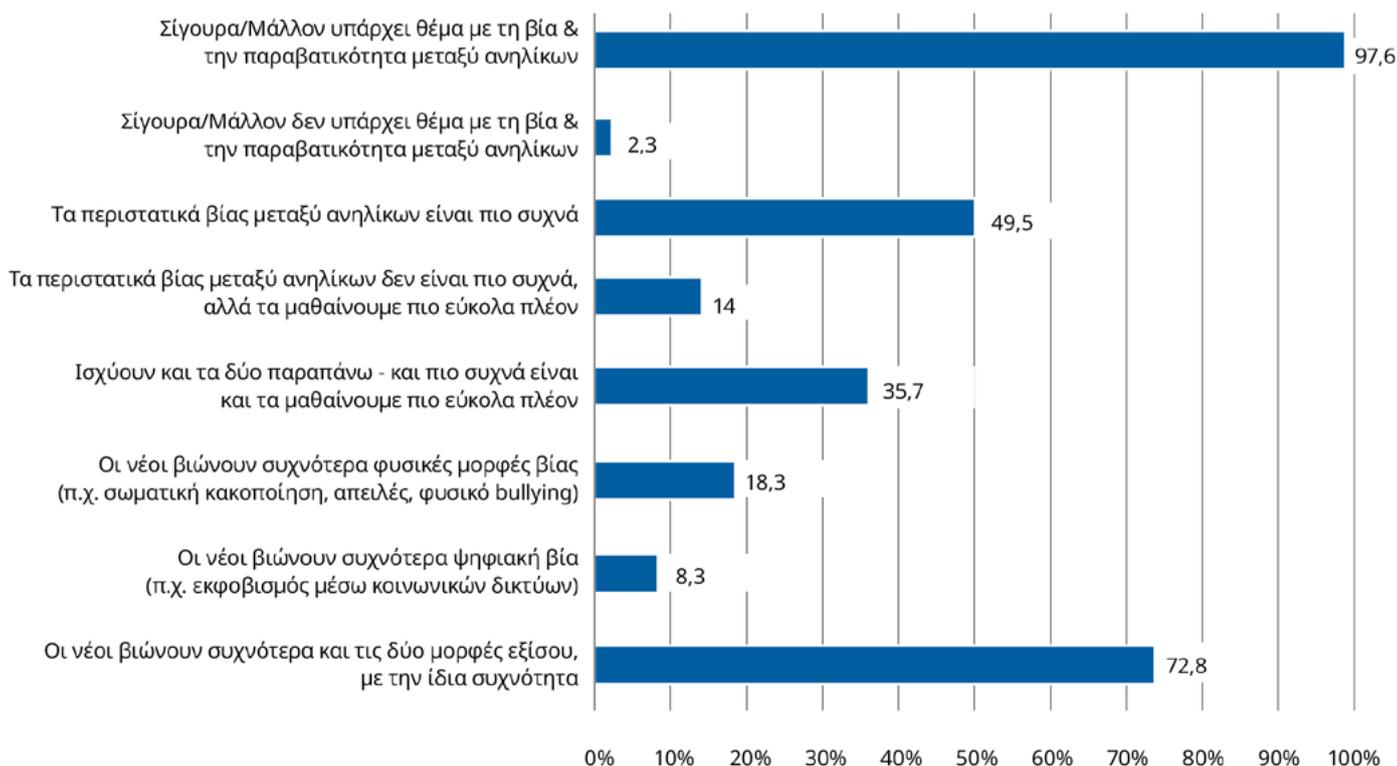
Αναπαραστάσεις: Τι πιστεύουμε για τη βία και την παραβατικότητα των παιδιών και των εφήβων;

Η κοινωνική αναπαράσταση για τη βία και την παραβατικότητα των ανηλίκων σκιαγραφεί ένα φαινόμενο με έκταση, συχνότητα και αυξημένη παρουσία στη σύγχρονη κοινωνική πραγματικότητα. Το 97,6% των ερωτώμενων απαντά ότι σίγουρα/μάλλον υπάρχει στις μέρες μας ζήτημα με τη βία και την παραβατικότητα μεταξύ των ανηλίκων (Γράφημα 1). Σχεδόν ομόφωνα, το συγκεκριμένο φαινόμενο προσδιορίζεται ως εξέχον κοινωνικό ζήτημα. Σχεδόν ένας/μία στους/ις δύο (49,5%) πιστεύει ότι τα περιστατικά βίας μεταξύ ανηλίκων είναι πιο συχνά σε σχέση με το παρελθόν, ενώ αρκετοί/ές (35,7%)

επισημαίνουν ότι τα μαθαίνουμε πιο εύκολα πλέον. Έτσι, η αυξημένη βία μεταξύ των ανηλίκων αναδεικνύεται ως κοινωνικό φαινόμενο, που υφίσταται και δεν προσλαμβάνεται αποκλειστικά ως κατασκευή των μέσων μαζικής ενημέρωσης και των κοινωνικών δικτύων. Ειδικότερα, ως προς τις μορφές βίας που βιώνουν συχνότερα οι ανήλικοι, οι ερωτώμενοι/ες υποστηρίζουν κατά πλειοψηφία (72,8%) ότι τόσο οι φυσικές μορφές βίας (πχ. σωματική κακοποίηση, απειλές, φυσικό bullying), όσο και οι ψηφιακές (πχ. εκφοβισμός μέσω κοινωνικών δικτύων) συνυπάρχουν με την ίδια συχνότητα.

Γράφημα 1

Αναγνώριση, συχνότητα και μορφές βίας και παραβατικότητας μεταξύ ανηλίκων

Οι προσλήψεις του φαινομένου διαφέρουν μεταξύ των δύο φύλων¹. Οι γυναίκες υποστηρίζουν συχνότερα ότι τα περιστατικά βίας μεταξύ ανηλίκων έχουν αυξηθεί σε σχέση με το παρελθόν (53,9% των γυναικών, 44,7% των ανδρών). Οι άνδρες, ωστόσο, υποστηρίζουν σε μεγαλύτερο βαθμό ότι δεν έχουν αυξηθεί πραγματικά τα περιστατικά βίας μεταξύ των ανηλίκων, αλλά οι σχετικές πληροφορίες είναι πιο ορατές πλέον στο γενικό κοινό (9,9% των γυναικών, 18,1% των ανδρών). Διαφοροποιήσεις παρατηρούνται και μεταξύ των επιμέρους ηλικιακών υπο-ομάδων². Οι νεότεροι/ες σε ηλικία δηλώνουν σε μικρότερο βαθμό ότι τα περιστατικά βίας μεταξύ των ανηλίκων είναι συχνότερα από ό,τι στο παρελθόν (33,2% των 17-34 ετών, 48,7% των 35-54 ετών, 58,6% των 55 ετών και άνω). Ταυτόχρονα υποστηρίζουν συχνότερα από τους/ις μεγαλύτερους/ες σε ηλικία ότι τα περιστατικά βίας μεταξύ ανηλίκων έχουν αυξηθεί παράλληλα με την πληροφόρηση του κοινού για αυτά (50,9% των 17-34 ετών, 36,5% των 35-54 ετών, 27,4% των 55 ετών και άνω).

Στη συνέχεια, η έρευνα εστιάζει στον προσδιορισμό των περιστατικών βίας και παραβατικότητας των ανηλίκων, που θεωρούνται ότι έχουν αυξηθεί τα τελευταία χρόνια, με στόχο την αποτύπωση της εννοιολογικής αντίληψης των ερωτώμενων για τα συγκεκριμένα κοινωνικά φαινόμενα.

Όπως φαίνεται στο Γράφημα 2, οι συμμετέχοντες/ουσες σημειώνουν την άποψή τους για επτά εκφάνσεις βίαιων συμπεριφορών που καλύπτουν ποικίλες πτυχές της κοινωνικής και ψηφιακής ζωής. **Όλες οι μορφές βίας που αποτυπώνονται στην παρούσα έρευνα θεωρούνται από τους/ις ερωτώμενους/ες ότι έχουν αυξηθεί. Ως πιο διαδεδομένη προσλαμβάνεται η βία στον ψηφιακό κόσμο** (πχ. διαδικτυακή παρενόχληση, διασυρμός με χρήση εικόνων ή βίντεο) (91,5%), αντανακλώντας πιθανά την εξέχουσα θέση που έχει η ψηφιακή επικοινωνία μεταξύ των νέων στο σύγχρονο κοινωνικό πλαίσιο. Πάνω από δύο στους δέκα θεωρούν ότι έχουν αυξηθεί η **ψυχολογική-συναισθηματική βία** (πχ. εκφοβισμός, διάδοση φημών) (84,4%), η **φυσική βία** (πχ. χτυπήματα, σωματικές επιθέσεις) (84,1%) και η **λεκτική βία** (πχ. βρισιές, υποτιμητικά σχόλια) (81,7%). Ακολουθούν η αυξημένη **σεξουαλική βία** (πχ. ανάρμοστα αγγίγματα, σεξουαλικές απειλές και εκβιασμοί) (73,1%), η

κοινωνική βία (πχ. κοινωνικός αποκλεισμός, ρατσισμός) (67,2%) και τέλος η **οικονομική βία** (πχ. εκβιασμός, κλοπή χρημάτων ή αντικειμένων) (67,2%).

Οι γυναίκες προσλαμβάνουν συχνότερα σε σχέση με τους άνδρες την αύξηση της βίας μεταξύ ανηλίκων ως προς τη **φυσική**³, τη **λεκτική**⁴, τη **σεξουαλική**⁵ και την **οικονομική βία**⁶. Συγχρόνως, τα μεγαλύτερα ηλικιακά άτομα δηλώνουν πολύ πιο συχνά από τους/ις νεότερους/ες ότι έχει αυξηθεί η **κοινωνική**⁷ και η **οικονομική βία**⁸.

Σε ό,τι αφορά τις προσλήψεις της παραβατικότητας (Γράφημα 2), φαίνεται να **κυριαρχεί η αύξηση της οργανωμένης και συλλογικής παραβατικότητας των ανηλίκων (συμμετοχή σε συμμορίες και ομάδες παράνομης δράσης, 78,5%), καθώς και η παραβατικότητα στα ψηφιακά μέσα (ψηφιακή παραβατική συμπεριφορά, 76,5%)**. Πάνω από τους/ις μισούς/ές θεωρούν ότι έχουν αυξηθεί οι παραβατικές συμπεριφορές που αφορούν στην **κατοχή και χρήση όπλων και επικίνδυνων αντικειμένων** (62,2%), στη **σεξουαλική παρενόχληση και εκμετάλλευση** (62,1%), στη **χρήση και διακίνηση ουσιών** (60,2%) και στον **βανδαλισμό δημόσιας ή ιδιωτικής περιουσίας** (56,4%). Τελευταία αναφέρεται η **παραβατική οδική συμπεριφορά** (42,4%).

Διαφοροποιήσεις μεταξύ των ερωτώμενων παρατηρούνται μόνο ως προς το φύλο, με τις γυναίκες να αναφέρουν συχνότερα την αύξηση παραβατικών συμπεριφορών που αφορούν στη **σεξουαλική παρενόχληση και εκμετάλλευση**⁹.

1 $\chi^2= 17,702$, $df=3$, $p=0,001$, $N=1001$

2 $\chi^2= 44,143$, $df=6$, $p=0,000$, $N=998$

3 $\chi^2= 12,988$, $df=3$, $p=0,005$, $N=1000$

4 $\chi^2= 13,585$, $df=3$, $p=0,004$, $N=1000$

5 $\chi^2= 14,434$, $df=3$, $p=0,002$, $N=998$

6 $\chi^2= 12,857$, $df=3$, $p=0,000$, $N=1001$

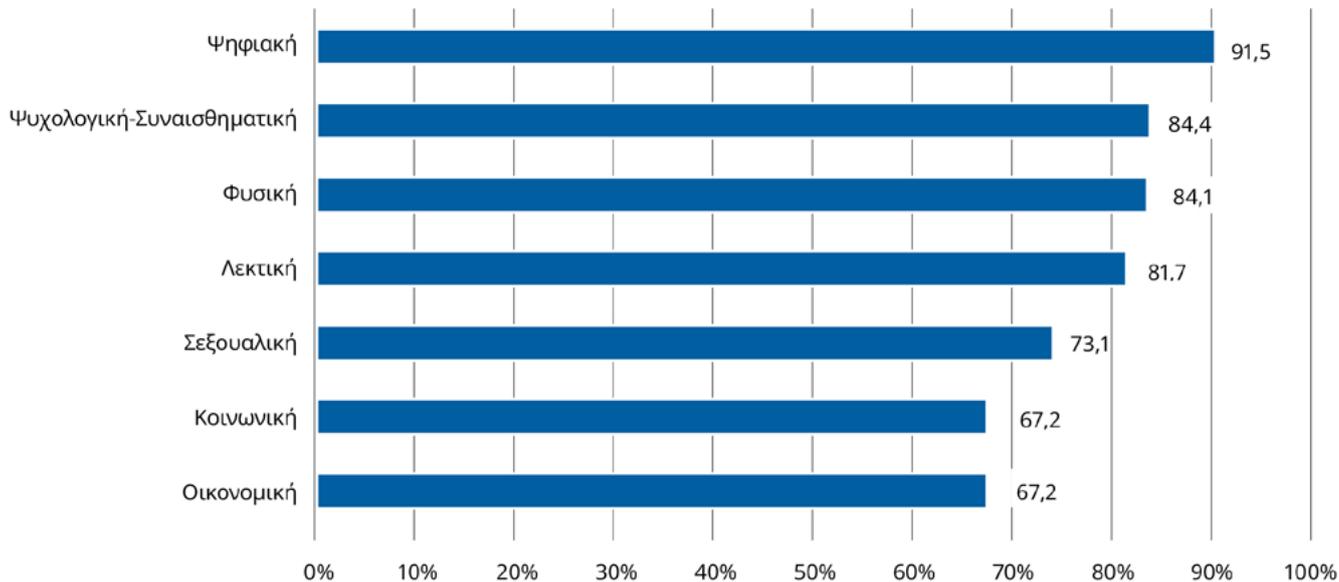
7 $\chi^2= 19,438$, $df=6$, $p=0,003$, $N=1000$

8 $\chi^2= 25,557$, $df=6$, $p=0,000$, $N=1001$

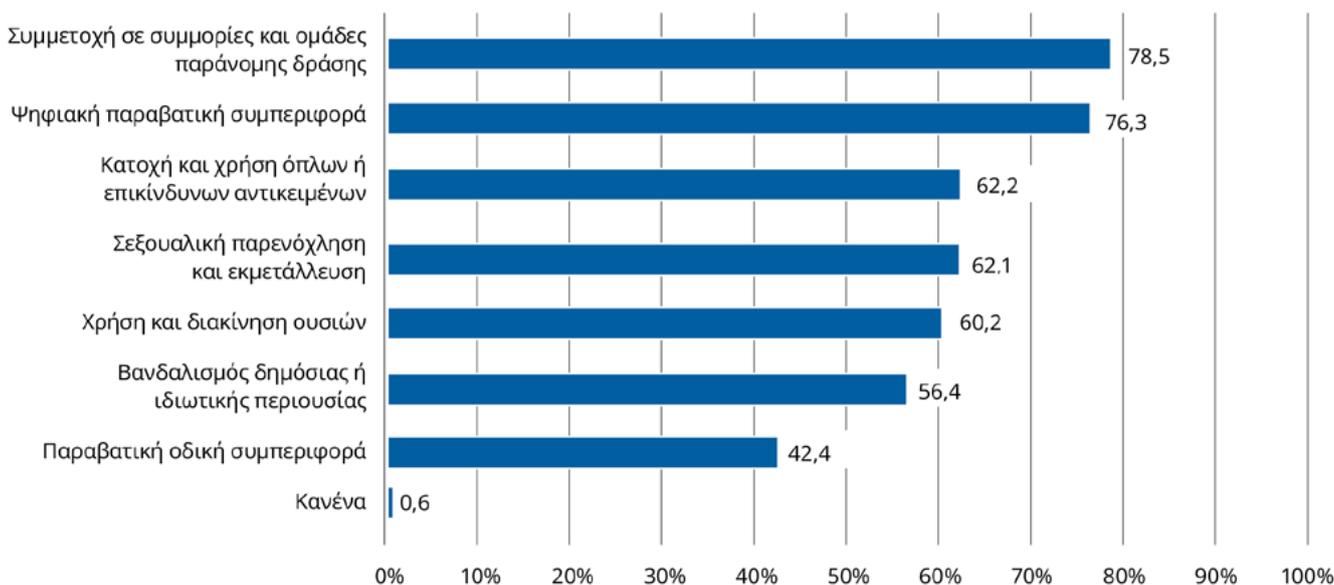
9 $\chi^2= 16,9$, $df=1$, $p=0,000$, $N=914$

Είδη βίας και παραβατικότητας μεταξύ ανηλίκων (που έχουν αυξηθεί)

Είδη βίας που έχουν αυξηθεί

Είδη παραβατικότητας που έχουν αυξηθεί

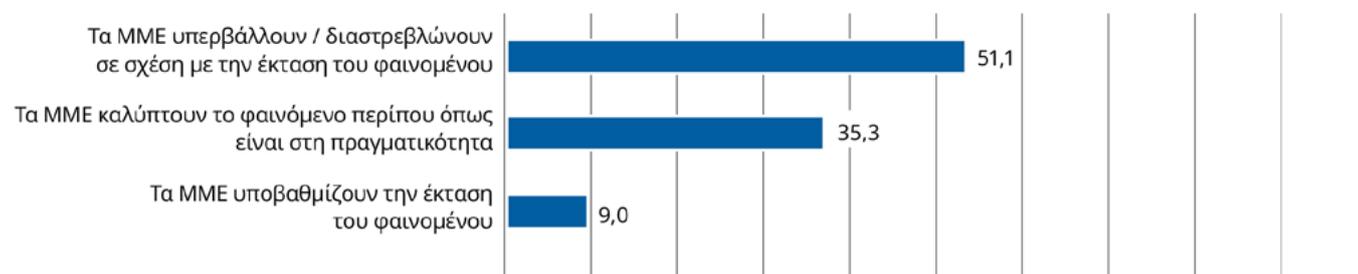
Το σύγχρονο κοινωνικό πλαίσιο καθορίζεται σημαντικά από τη συμβολή των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης στη διάδοση των πληροφοριών και αναπόφευκτα στη διαμόρφωση των αντιλήψεων των ατόμων για τα κοινωνικά γεγονότα. Έτσι, η παρούσα έρευνα καταγράφει όχι μόνο τις αντιλήψεις των ερωτώμενων για το φαινόμενο της βίας και της παραβατικότητας μεταξύ των ανηλίκων, αλλά και τις απόψεις τους για τη διάπλαση και τη διάχυση των σχετικών πληροφοριών από τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης.

Όπως φαίνεται στο Γράφημα 3, σχεδόν οι μισοί/ές από τους/ις συμμετέχοντες θεωρούν ότι τα Μέσα Μαζικής

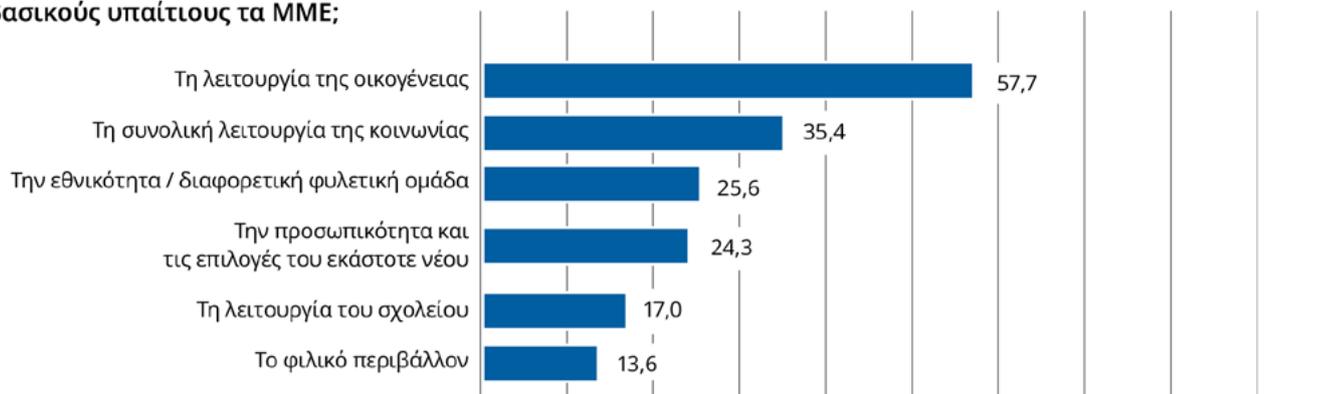
Ενημέρωσης υπερβάλλουν/διαστρεβλώνουν σε σχέση με την έκταση του φαινομένου της βίας μεταξύ ανηλίκων (51,1%), προκρίνουν ως παράγοντα υπαιτιότητας για το φαινόμενο τη λειτουργία της οικογένειας (57,7%) και δίνουν έμφαση περισσότερο στην καταπολέμηση του φαινομένου με αυστηρούς νόμους και ποινές για τους παραβάτες (52,1%), παρά στα μέτρα πρόληψης. Έτσι, **τα ΜΜΕ παρουσιάζονται ως μεγεθυντικός φακός για τη βία των ανηλίκων, καλλιεργούν την τιμωρητική προσέγγιση για τον περιορισμό της και υποδεικνύουν τις δυσλειτουργίες στο οικογενειακό περιβάλλον για τα αίτια του φαινομένου.**

Κάλυψη, αίτια και αντιμετώπιση της βίας μεταξύ ανηλίκων από τα ΜΜΕ

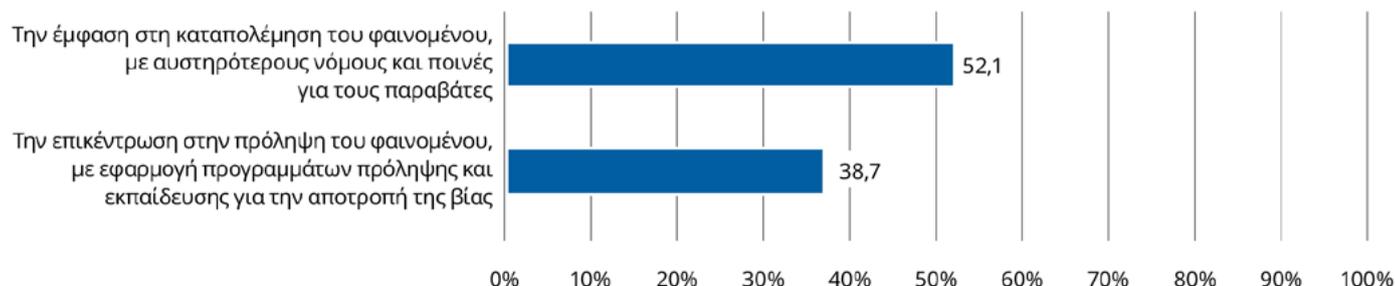
Πως καλύπτουν το φαινόμενο τα ΜΜΕ;

Ποιους προκρίνουν ως βασικούς υπαίτιους τα ΜΜΕ;

Ποιον τρόπο αντιμετώπισης προκρίνουν τα ΜΜΕ;

Αποδόσεις: Πού οφείλεται η βία και η παραβατικότητα των παιδιών και των εφήβων;

Τόσο η βίαιη, όσο και η παραβατική συμπεριφορά αναδεικνύονται ως αντανάκλασεις του κοινωνικού περιβάλλοντος σε αντιδιαστολή προς τους ατομικούς ή/και βιολογικούς παράγοντες, ενώ δίνεται έμφαση στις συνθήκες διαβίωσης και κοινωνικοποίησης των νέων. Οι ερωτώμενοι/ες αποδίδουν καθολικά τη βία των ανηλίκων σε κοινωνικούς παράγοντες (92,1%) παραμερίζοντας τη συμβολή γενετικών (προ)καθοριστικών παραγόντων (6,9%) (Γράφημα 4). Πιο συγκεκριμένα, σχεδόν 8 στα 10 άτομα δηλώνουν ότι η δυσλειτουργία του οικογενειακού θεσμού ευθύνεται για τη βία και την παραβατικότητα των ανηλίκων, ενώ σχεδόν 6 στους 10 υποδεικνύουν την ευρύτερη δυσλειτουργία της κοινωνίας. Επιμέρους κοινωνικοποιητικά περιβάλλοντα, όπως το σχολείο (16,9%) και οι παρέες των συνομήλικων (13,2%) θεωρείται ότι έχουν μειωμένη συμβολή. Τέλος, ακούσιες μορφές υπαγωγής

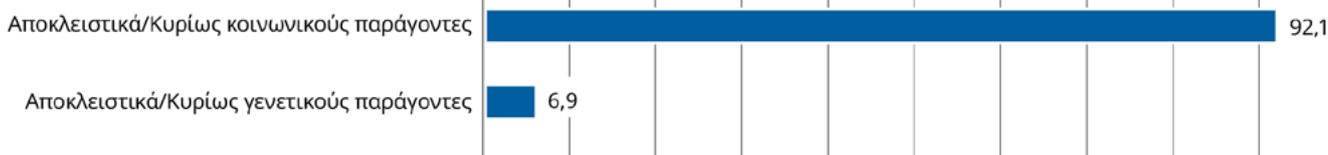
σε κοινωνικές ομάδες, όπως η εθνικότητα/φυλετική ομάδα (11,3%), καθώς και ενδο-ατομικοί παράγοντες, όπως η προσωπικότητα και οι επιλογές του ατόμου (10,6%) αναγνωρίζονται σε μικρότερο βαθμό για την αιτιογενή συμβολή τους στη βίαιη και παραβατική συμπεριφορά των ανηλίκων.

Επιχειρώντας περαιτέρω τη διερεύνηση των αντιλήψεων των ερωτώμενων για τους **δυσλειτουργικούς παράγοντες στο οικογενειακό και κοινωνικό πλαίσιο, παρατηρούμε έμφαση αφενός στις σχέσεις μεταξύ των μελών της οικογένειας και αφετέρου στην ψηφιακή ζωή.** Σχεδόν καθολικά υποστηρίζεται ότι οι νέοι/ες μεγαλώνουν σε οικογενειακό περιβάλλον μη υποστηρικτικό για την ψυχική τους υγεία και τη διαδικασία της κοινωνικοποίησης (Γράφημα 5). Χαρακτηριστικά, ως κύριες ενδο-οικογενειακές

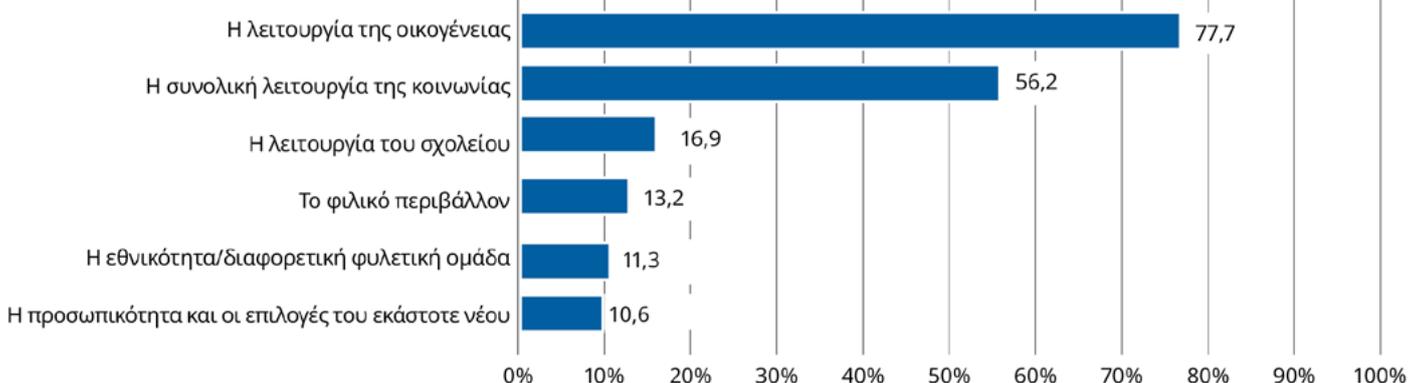
Γράφημα 4

Αιτιογενείς παράγοντες για τη βία και την παραβατική συμπεριφορά μεταξύ ανηλίκων

Η βίαιη συμπεριφορά έχει ως αιτία:

Τι ευθύνεται για τα περιστατικά βίας & παραβατικότητας μεταξύ ανηλίκων;

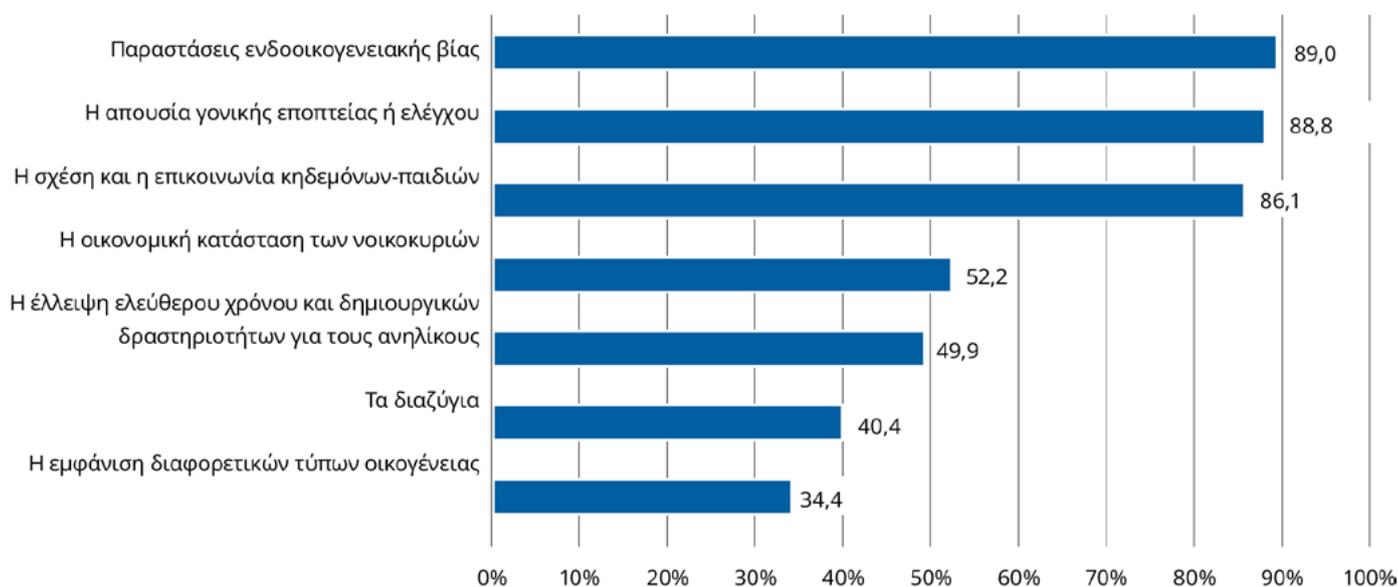

δυσλειτουργίες αναδεικνύονται οι παραστάσεις ενδο-οικογενειακής βίας (89%), η απουσία γονικής εποπτείας ή ελέγχου (88,8%) και η σχέση και η επικοινωνία κηδεμόνων-παιδιών (86,1%). Άλλοι ενδο-οικογενειακοί παράγοντες που καθορίζουν την οικογενειακή διαβίωση, όπως η οικονομική κατάσταση (52,2%) και η έλλειψη ελεύθερου χρόνου (49,9%), θεωρείται ότι έχουν δευτερεύοντα ρόλο.

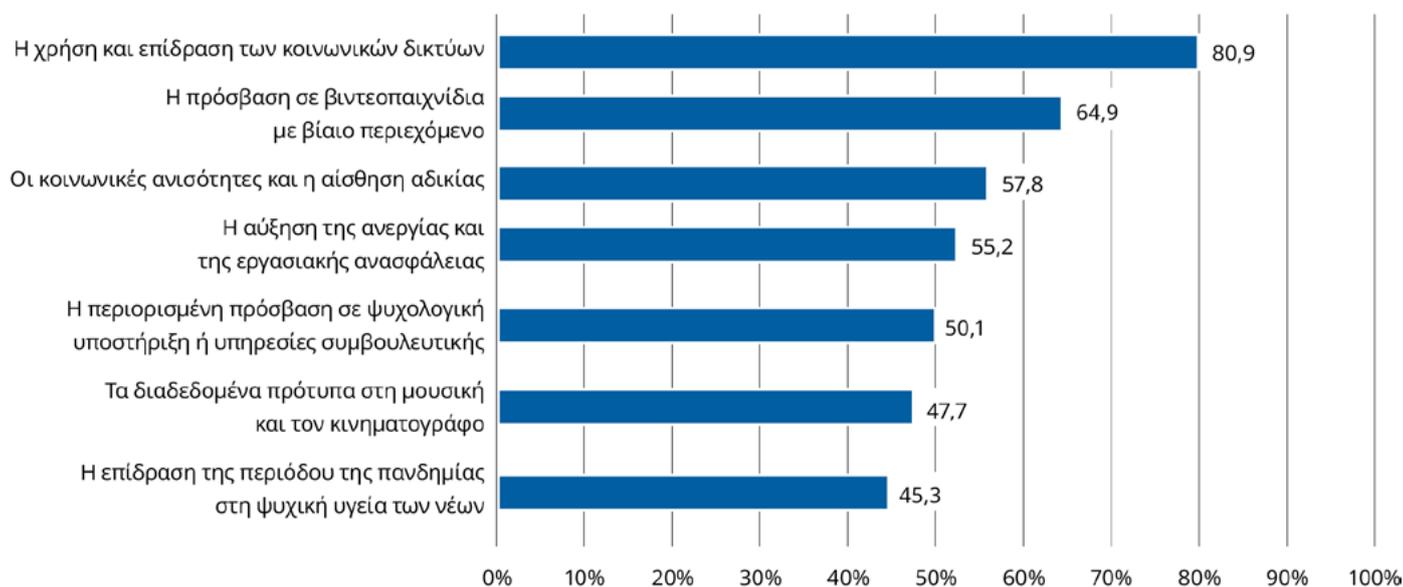
Γράφημα. 5

Αιτιογενείς παράγοντες λειτουργίας της οικογένειας και της κοινωνίας για τη βία και την παραβατική συμπεριφορά μεταξύ ανηλίκων (μεγάλη επιρροή)

Οικογενειακοί παράγοντες

Κοινωνικοί παράγοντες

Παράλληλα με την απουσία των γονέων και τη δυσλειτουργική επικοινωνία μεταξύ γονέων και παιδιών, οι ερωτώμενοι/ες δίνουν έμφαση στην κυριαρχία των ψηφιακών μέσων στην καθημερινή διαβίωση των ανηλίκων. Έτσι, ως κύριοι επιδραστικοί κοινωνικοί παράγοντες για τη βίαιη και την παραβατική συμπεριφορά των ανηλίκων προτάσσονται η χρήση και η επίδραση των κοινωνικών δικτύων (80,9%) και η πρόσβαση σε βιντεοπαιχνίδια με βίαιο περιεχόμενο (64,9%). Είναι χαρακτηριστικό ότι παράγοντες που σκιαγραφούν ευρύτερες θεσμικές δυσλειτουργίες της ελληνικής κοινωνίας θεωρούνται επιδραστικοί, αλλά σε μικρότερο βαθμό, όπως οι κοινωνικές ανισότητες (57,8%), η ανεργία και η εργασιακή ανασφάλεια (55,2%).

Οι επιμέρους αναλύσεις έδειξαν ότι οι γυναίκες, σε μεγαλύτερο βαθμό από τους άνδρες, καταδεικνύουν ως σημαντικό επιδραστικό παράγοντα στο οικογενειακό πλαίσιο τις παραστάσεις ενδοοικογενειακής βίας¹⁰, τη σχέση και την επικοινωνία κηδεμόνων-παιδιών¹¹, καθώς και την έλλειψη ελεύθερου χρόνου και δημιουργικών δραστηριοτήτων για τους ανήλικους¹². Τα άτομα μεγαλύτερης ηλικίας σε σύγκριση με τους/ις νεότερους/ες αναγνωρίζουν συχνότερα ως επιδραστικούς παράγοντες την οικονομική κατάσταση των νοικοκυριών¹³, την έλλειψη ελεύθερου χρόνου και δημιουργικών δραστηριοτήτων για τους ανήλικους¹⁴ και την εμφάνιση διαφορετικών τύπων οικογένειας¹⁵.

¹⁰ $\chi^2= 17,453$, $df=4$, $p=0,002$, $N=1000$

¹¹ $\chi^2= 20,943$, $df=4$, $p=0,005$, $N=1002$

¹² $\chi^2= 27,522$, $df=4$, $p=0,000$, $N=1001$

¹³ $\chi^2= 22,019$, $df=8$, $p=0,005$, $N=1002$

¹⁴ $\chi^2= 23,0347$, $df=8$, $p=0,003$, $N=1001$

¹⁵ $\chi^2= 25,067$, $df=8$, $p=0,002$, $N=1000$

Αντιμετώπιση: Τι πρέπει να γίνει για τον περιορισμό της βίας και της παραβατικότητας των παιδιών και των εφήβων;

Στην τελευταία ενότητα της έρευνας, το ενδιαφέρον επικεντρώνεται στις κατευθύνσεις και τις προτάσεις για την αντιμετώπιση των βίαιων και παραβατικών συμπεριφορών μεταξύ των παιδιών και των εφήβων.

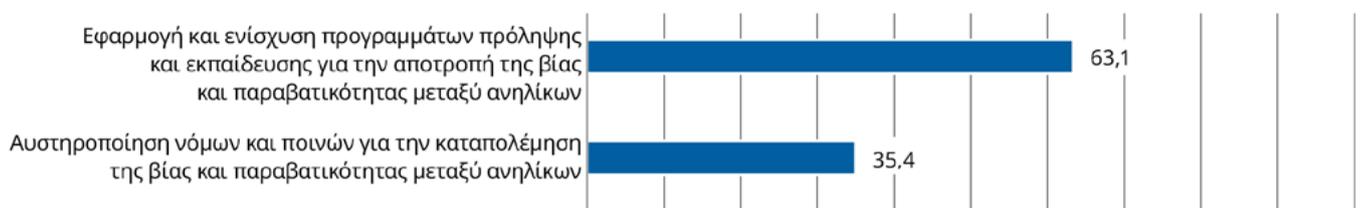
Η πλειοψηφία στρέφει το βλέμμα της στα μέτρα πρόληψης, τόσο σε εγχώριο όσο και σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Το 63,1% υποστηρίζει την εφαρμογή και ενίσχυση προγραμμάτων πρόληψης και εκπαίδευσης για την αποτροπή της βίας και παραβατικότητας μεταξύ ανηλίκων, ενώ το 59% πιστεύει ότι στην Ευρώπη ακολουθείται η κατεύθυνση της πρόληψης του φαινομένου με εφαρμογή προγραμμάτων πρόληψης και εκπαίδευσης (Γράφημα 6). Η αυστηροποίηση των ποινών στην Ελλάδα θεωρείται λιγότερο αποτελεσματικό μέτρο και προτείνεται από μικρότερο αριθμό συμμετεχόντων (35,4%). Ενώ, λιγότεροι/ες πιστεύουν ότι η τιμωρητική οδός είναι εκείνη που ακολουθείται σε ευρωπαϊκό επίπεδο (31,4%).

Πιο συγκεκριμένα, διαφαίνεται ότι **οι ερωτώμενοι/ες τείνουν να προκρίνουν προληπτικές και υποστηρικτικές παρεμβάσεις έναντι των τιμωρητικών και ποινικών μέτρων για την αντιμετώπιση του φαινομένου της βίας μεταξύ ανηλίκων.** Ωστόσο, δεν παραβλέπονται και οι ευθύνες των γονέων στην ανατροφή των παιδιών. Όπως φαίνεται στο Γράφημα 7, σχεδόν 9 στους/ις 10 υποστηρίζουν τα εξειδικευμένα προληπτικά μέτρα στήριξης για την ψυχική υγεία των νέων και συγκεκριμένα την ενίσχυση των ψυχολόγων και των δομών που ασχολούνται με την αντιμετώπιση του φαινομένου (89%). Πάνω από 7 στους/ις 10 υποστηρίζουν πρακτικές υποστήριξης των ανηλίκων και ρυθμίσεις για την ψηφιακή προστασία, όπως η εφαρμογή *panic button* για άτομα που βρίσκονται σε κίνδυνο (70,7%), καθώς και την απαγόρευση των κινητών τηλεφώνων στα σχολεία (70,1%). Ορισμένοι/ες στρέφουν το βλέμμα τους στους γονείς υποστηρίζοντας τη φυλάκισή τους σε περιπτώσεις βαριάς παραβατικότητας των παιδιών τους (70,7%). Λιγότερο από κάθε άλλο μέτρο υποστηρίζεται η μείωση του ορίου ηλικίας (από τα 15 στα 14 έτη) από το οποίο οι ανήλικοι έχουν ποινική ευθύνη (56,1%).

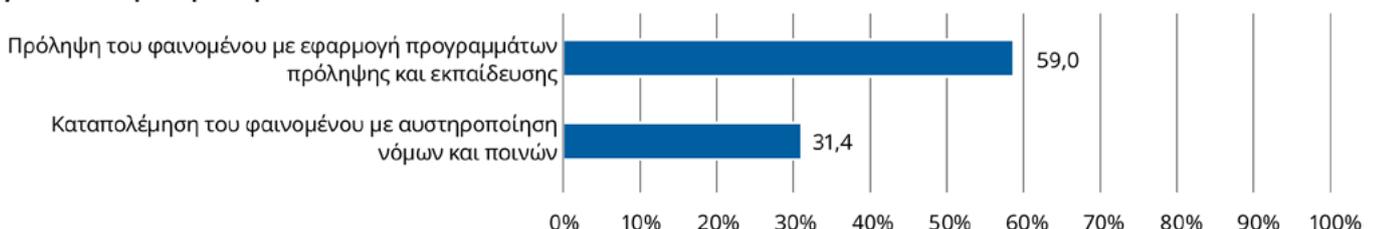
Γράφημα. 6

Κατευθύνσεις για την αντιμετώπιση της βίας και της παραβατικότητας των ανηλίκων σε Ελλάδα και Ευρώπη

Τι πρέπει να γίνει στην Ελλάδα

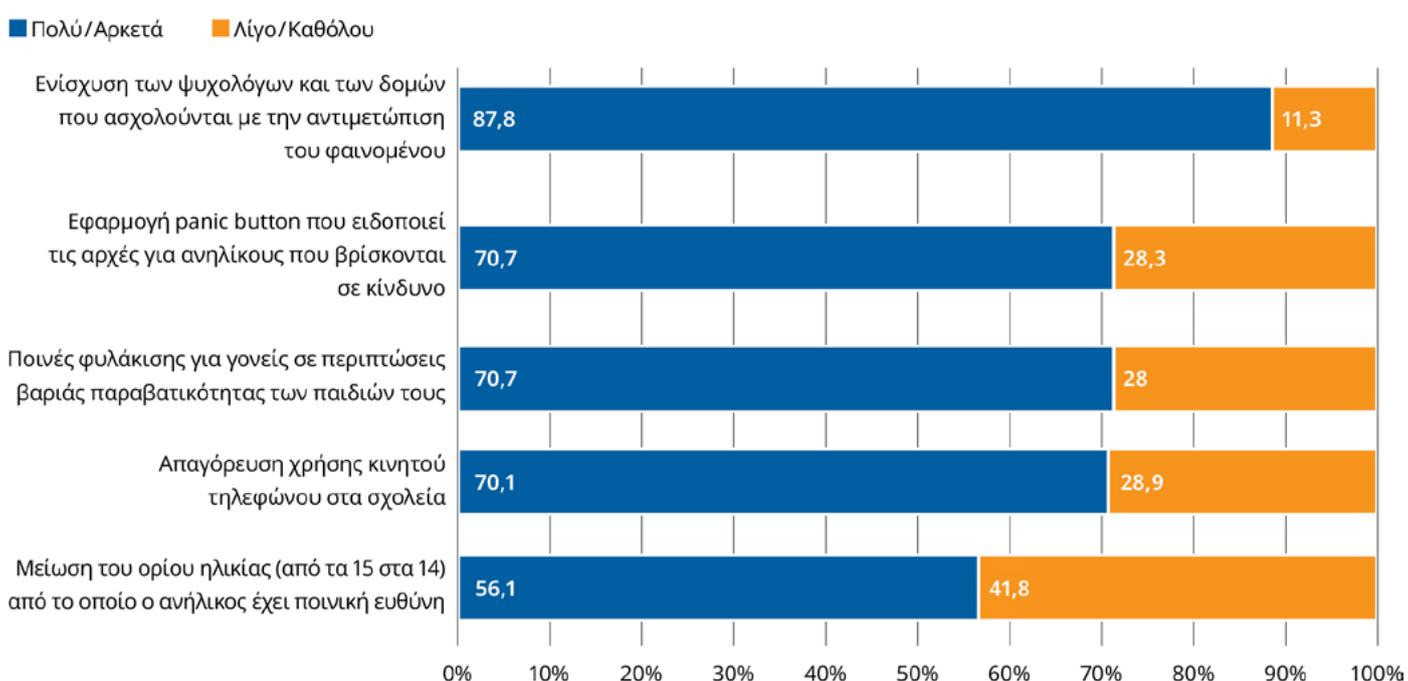
Τι γίνεται στην Ευρώπη

Διαφοροποιήσεις στις προτεραιότητες που δίνουν οι ερωτώμενοι/ες παρατηρούνται μεταξύ των επιμέρους ηλικιακών κατηγοριών. Έτσι, τα μεγαλύτερα ηλικιακά άτομα (55 ετών και άνω) υποστηρίζουν συχνότερα ως αποτελεσματικά μέτρα αντιμετώπισης της βίας μεταξύ των ανηλίκων τις *ποινές φυλάκισης για γονείς παραβατικών παιδιών*¹⁶, την *απαγόρευση των κινητών στο σχολείο*¹⁷, καθώς και τη *μείωση του ορίου ηλικίας για ποινική ευθύνη των ανηλίκων*¹⁸.

Γράφημα. 7

Αποτελεσματικά μέτρα για την καταπολέμηση του φαινομένου της βίας μεταξύ ανηλίκων

¹⁶ $\chi^2= 18,391, df=4, p=0,001, N=1000$

¹⁷ $\chi^2= 45,554, df=4, p=0,000, N=1001$

¹⁸ $\chi^2= 19,892, df=4, p=0,001, N=1001$

Συμπεράσματα

Τα αποτελέσματα της έρευνας πεδίου που προηγήθηκε στον γενικό πληθυσμό της Ελλάδας δείχνουν ότι οι συμπεριφορές βίας και παραβατικότητας μεταξύ παιδιών και εφήβων γίνονται αντιληπτές ως κυρίαρχες στην κοινωνική ζωή και μάλιστα αυξανόμενες σε σχέση με το παρελθόν. Νέες μορφές βίας που συνδέονται με τα ψηφιακά περιβάλλοντα, καθώς και μια αύξηση της συλλογικής και οργανωμένης μορφής παραβατικότητας φαίνεται να κυριαρχούν στη συλλογική αντίληψη. Αντλώντας από τις αναπαραστάσεις, τις αποδόσεις και τις προτάσεις για την αντιμετώπιση του φαινομένου που διατυπώθηκαν παραπάνω στα ευρήματα της έρευνας, μπορούμε να επισημάνουμε ορισμένους εμφατικούς παράγοντες για την κατανόηση της συλλογικής αντίληψης:

i) Η επιδραστική διαμεσολάβηση των ψηφιακών μέσων: Η αυξημένη εντύπωση που καταγράφεται για τις ψηφιακές μορφές βίας και παραβατικότητας, καθώς και η έμφαση που δίνουν οι ερωτώμενοι/ες στην αιτιώδη σύνδεση μεταξύ των συμπεριφορών των ανηλίκων και των δραστηριοτήτων τους στα ψηφιακά περιβάλλοντα, θέτουν τα τελευταία στο επίκεντρο της προσοχής.

Η αποτύπωση μιας αυξημένης εντύπωσης για την ύπαρξη ψηφιακής βίας μπορεί να συνδέεται με το γεγονός ότι αναπόφευκτα στις μέρες μας τα ανήλικα άτομα δεν ξέρουν πώς είναι ο κόσμος χωρίς το διαδίκτυο, καθώς γεννήθηκαν και μεγαλώνουν στην ψηφιακή εποχή. Χαρακτηριστικά, όσοι/ες έχουν γεννηθεί μετά το 1995 αποκαλούνται η γενιά iGen (Twenge, 2019), κάτι που υποδεικνύει την επικράτηση του διαδικτύου. Επίσης, η εξέχουσα θέση που κατέχει το διαδίκτυο στις αιτιολογικές αποδόσεις των ερωτώμενων ενδεχομένως αντανάκλα τη διευρυμένη χρήση του, η οποία αυξάνεται σταδιακά στη χώρα μας. Χαρακτηριστικά, τα αποτελέσματα της έρευνας World Internet Project Greece (WIP-GR) το 2025 καταμετρούν 93% χρήση του διαδικτύου από τους/ις ερωτώμενους/ες (Μανδενάκη κ.α. 2025, σ.18). Σύμφωνα με την πρόσφατη έρευνα του Ελληνικού Κέντρου Ασφαλούς Διαδικτύου για τις διαδικτυακές συνήθειες παιδιών και εφήβων (2025), η χρήση των κοινωνικών δικτύων είναι καθημερινή και ξεκινά από τους μαθητές Δημοτικού, ενώ οι ανήλικοι/ες συχνά παραβιάζουν τα ηλικιακά όρια που προβλέπει ο νόμος δηλώνοντας

ψευδείς ηλικίες. Αξιοσημείωτο είναι, επίσης, ότι καταγράφεται έλλειμμα γονικού ελέγχου, καθώς 1 στα 4 παιδιά δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης ανοίγει λογαριασμό στα κοινωνικά δίκτυα χωρίς να είναι ενήμεροι οι γονείς. Οι επιπτώσεις της κυριαρχίας του ψηφιακού κόσμου στα παιδιά και τους νέους έχουν ήδη περιέλθει στο επίκεντρο της προσοχής αρκετών μελετητών από διαφορετικά πεδία της επιστήμης. Ο κοινωνικός ψυχολόγος Jonathan Haidt (2024) αναδεικνύει χαρακτηριστικά τέσσερις βασικές επιπτώσεις από τη ζωή των παιδιών μπροστά στις οθόνες: κοινωνική αποστέρηση, ανεπαρκή ύπνο, κατακερματισμό της προσοχής και εθισμό.

ii) Οι δυσλειτουργίες στην οικογένεια: Οι δυσλειτουργίες στην οικογένεια αποδυναμώνουν το πλαίσιο διαβίωσης και κοινωνικοποίησης των ανηλίκων. Οι ερωτώμενοι/ες δίνουν έμφαση στο οικογενειακό περιβάλλον που εμπεριέχει βιώματα βίας, ενώ απουσιάζει η εποπτεία ή ο γονικός έλεγχος και δεν λειτουργεί υποστηρικτικά για τους/ις ανήλικους/ες η επικοινωνία μεταξύ γονέων και παιδιών.

Στη διεθνή βιβλιογραφία έχει διατυπωθεί η σημασία του οικογενειακού περιβάλλοντος και του ύψους ανατροφής που υιοθετούν οι γονείς για τη διαμόρφωση των προϋποθέσεων για αντικοινωνικές ή/και παραβατικές συμπεριφορές των ανηλίκων (Denham, κ.α., 2000, Verona & Fox, 2025). Τα μέλη των σύγχρονων οικογενειών (γονείς και παιδιά) εργάζονται αρκετές ώρες και αγωνίζονται καθημερινά για την εκπλήρωση πολλαπλών υποχρεώσεων, προσωπικών στόχων και κοινωνικών ρόλων. Αυτός ο τρόπος διαβίωσης οδηγεί σε αυξημένη σωματική και πνευματική εξάντληση, καθώς και σε αύξηση του στρες (Haidt, 2024, Hari, 2024).

iii) Η κατασκευή της εικόνας από τα MME: Οι μισοί/ές σχεδόν ερωτώμενοι/ες πιστεύουν ότι η κυρίαρχη εικόνα που διαμορφώνουν τα MME για τη βία και την παραβατικότητα των ανηλίκων δεν αποτυπώνει ρεαλιστικά την πραγματικότητα και μάλλον τη μεγεθύνει, δίνοντας έμφαση στην οικογένεια των δρώντων και στην ποινική-τιμωρητική προσέγγιση για την αντιμετώπιση του φαινομένου. Η προσέγγιση των MME για την αντιμετώπιση του φαινομένου έρχεται σε αντίθεση με την άποψη των ερωτώμενων, οι οποίοι/ες

υποστηρίζουν τα μέτρα πρόληψης και εκπαίδευσης και όχι την αυστηροποίηση της ποινικής αντιμετώπισης.

Η συμβολή των ΜΜΕ στη διαμόρφωση της κοινωνικής πραγματικότητας είναι σημαντική, καθώς βασίζεται στη δυναμική της επικοινωνίας. Αρκετές μελέτες έχουν εντοπίσει τους μηχανισμούς διάπλασης των γεγονότων, έτσι ώστε να λειτουργούν προς το επικοινωνιακό όφελος των μέσων σε αντιδιαστολή με τη ρεαλιστική παρουσίαση των κοινωνικών φαινομένων (Nichols, 2010, Rogan, 2021). Μάλιστα, τα ΜΜΕ τείνουν να εστιάζουν την προσοχή τους στη βία και την εγκληματικότητα, που ανταποκρίνονται στα κριτήριά τους για την ειδησεογραφία που προσελκύει το ενδιαφέρον του κοινωνικού συνόλου (Λαμπροπούλου, 1997, σ. 46).

iv) Οι προσλήψεις ευαλωτότητας των γυναικών: Οι αναλύσεις των δεδομένων ανέδειξαν τη σημαντική διαφοροποίηση στις αντιλήψεις μεταξύ των δύο φύλων. Οι γυναίκες συμμετέχουσες στην έρευνα φαίνεται να προσλαμβάνουν συχνότερα από τους άνδρες την αύξηση διαφορετικών μορφών βίας μεταξύ των ανηλίκων και της παραβατικότητας που αφορά σεξουαλική παρενόχληση και εκμετάλλευση και επισημαίνουν συχνότερα τις παραστάσεις ενδοοικογενειακής βίας.

Ενδεχομένως, στις απαντήσεις των γυναικών αντανακλώνται οι έμφυλες διαφορές ευαλωτότητας που θέτουν τις ίδιες σε δεινότερη θέση συγκριτικά με τους άνδρες (Krahe et al., 2015). Σε αρκετές έρευνες και στην Ελλάδα καταγράφεται ότι οι γυναίκες όχι μόνο είναι συχνότερα θύματα διαφόρων μορφών βίας, αλλά και αναγνωρίζουν συχνότερα από τους άνδρες ότι η έμφυλη βία εναντίον τους είναι συχνότερη (Παπαδόπουλος κ.α., 2023).

Προτάσεις πολιτικής

Αντλώντας από τα παραπάνω, η καθολική αναγνώριση του φαινομένου της βίας και της παραβατικότητας των ανήλικων ατόμων ενισχύει την ανάγκη αντιμετώπισής του. Η αποτίμηση του φαινομένου τα τελευταία χρόνια, οι υφιστάμενες πολιτικές, καθώς και οι προγραμματιζόμενες πολιτικές παρέμβασης για τα επόμενα χρόνια περιγράφονται αναλυτικά στη δημοσιευμένη Εθνική Στρατηγική για την Πρόληψη της Βίας και την Αντιμετώπιση της Παραβατικότητας Ανηλίκων 2025-2023.¹⁹ Οι προτάσεις της Εθνικής Στρατηγικής στηρίχτηκαν στις εργασίες διεπιστημονικής Εθνικής Επιτροπής, που συστάθηκε το 2024.

Στη συνέχεια διατυπώνουμε μερικές βασικές παραμέτρους που άπτονται του περιεχομένου της προαναφερθείσας Εθνικής Στρατηγικής, δίνουν, όμως, έμφαση σε εκείνα τα σημεία που αναδεικνύονται από τα αποτελέσματα της έρευνας που παρουσιάζεται στην παρούσα Έκθεση. Παράλληλα, ζητήθηκε από μια ομάδα εξειδικευμένων ατόμων να διατυπώσουν τη γνώμη τους με βάση τα ευρήματα της παρούσας έρευνας.

Ψηφιακά μέσα: Έμφαση στον ψηφιακό εγγραμματοισμό και την ψηφιακή εκπαίδευση και στη διαρκή ενημέρωση όλων των ηλικιών, ώστε να εναρμονιστούν οι ψηφιακές δεξιότητες διαγενεακά με στόχο την υποστήριξη των νέων στην κατάλληλη χρήση των ψηφιακών μέσων, αλλά και των γονέων/κηδεμόνων στον εποπτικό τους ρόλο ως προς τους ανήλικους. Παράλληλα, είναι αναγκαίες οι θεσμικές ρυθμίσεις νομικού πλαισίου για την προστασία των ανηλίκων με ευθύνη των παρόχων ψηφιακών μέσων και μέσων κοινωνικής δικτύωσης.

Οικογένεια: Έμφαση στην υποστήριξη της οικογενειακής ζωής μέσω της εναρμόνισης του εργασιακού θεσμικού πλαισίου, ώστε να είναι υποστηρικτικό προς τους γονείς/κηδεμόνες ανηλίκων, καθώς και βελτίωση της οικονομικής δυνατότητας και της στεγαστικής κατάστασης των οικογενειών. Στοιχευμένες ενημερωτικές δράσεις προς τους γονείς για την ενδυνάμωση του γονεϊκού ρόλου, με έμφαση στις παραμέτρους που ορίζουν τη διαβίωση των

σύγχρονων οικογενειών (πχ. ενίσχυση δεξιοτήτων γονέων στη θετική διαχείριση της συμπεριφοράς των παιδιών και στην αποτελεσματική επικοινωνία μαζί τους). Υποστήριξη και διευκόλυνση της πρόσβασης των οικογενειών σε εξειδικευμένη συμβουλευτική για την επίλυση ζητημάτων του οικογενειακού βίου και των οικογενειακών σχέσεων. Ενίσχυση των υπηρεσιών ψυχικής υγείας, ώστε να παρέχουν έγκαιρη, κατάλληλη και διαρκή υποστήριξη στις οικογένειες σε τοπικό επίπεδο.

MME: Έμφαση στη στοχευμένη ενημέρωση, καλλιέργεια επαγγελματικών δεξιοτήτων και ευαισθητοποίηση των δημοσιογράφων και του λοιπού συνεργαζόμενου ειδικού προσωπικού σε ζητήματα ορθής μετάδοσης της πληροφορίας για τη βίαιη ή/και παραβατική συμπεριφορά των ανηλίκων. Παράλληλα συνεργασία φορέων με τα MME για τη διάδοση πληροφοριών και την ενημέρωση των νέων και των οικογενειών σε ζητήματα αποφυγής της βίαιης ή/και παραβατικής συμπεριφοράς.

Πολυεπίπεδη συνεργασία φορέων: Έμφαση στη συνεργασία μεταξύ των φορέων με σκοπό την υλοποίηση στοχευμένων παρεμβάσεων για την υποστήριξη των πολιτικών κατευθύνσεων που αναφέρθηκαν. Οι φορείς της τοπικής αυτοδιοίκησης, το σχολείο, η Ελληνική Αστυνομία, το Υπουργείο Παιδείας Θρησκευμάτων και Αθλητισμού και το Υπουργείο Κοινωνικής Συνοχής και Οικογένειας, ο Συνήγορος του Παιδιού, καθώς και φορείς της κοινωνίας των πολιτών θα μπορούσαν να συμβάλουν στον εντοπισμό τοπικών αναγκών και τη διοργάνωση τοπικών σχεδίων υποστήριξης των οικογενειών. Ιδιαίτερα ο θεσμός του Συνηγόρου του Παιδιού έχει αναπτύξει δράση για την προστασία των δικαιωμάτων των παιδιών από το σύστημα ποινικής δικαιοσύνης και είναι αναγκαίες οι θεσμικές παρεμβάσεις που προτείνει με βάση τη Σύμβαση του ΟΗΕ για τα Δικαιώματα του Παιδιού (1989). Η αντιμετώπιση των παιδιών από το σύστημα ποινικής δικαιοσύνης χρειάζεται αναμόρφωση, ώστε οι δομές και το ανθρώπινο δυναμικό να μπορούν να υποστηρίξουν την μεταχείριση της παραβατικότητας των ανηλίκων στο επίπεδο της κοινότητας (τόσο με προληπτικές

19 <https://shorturl.at/th51u>

παρεμβάσεις για την καλλιέργεια της μη βίαιης συμπεριφοράς, όσο και με φιλικές παρεμβάσεις προς τους ανήλικους που εμφανίζουν βίαιη συμπεριφορά ή εμπλέκονται σε αξιόποινα περιστατικά), αντί να ακολουθείται η οδός της αυστηροποίησης. Το εκπαιδευτικό σύστημα της χώρας χρειάζεται να αναβαθμιστεί, ώστε να δώσει έμφαση και φροντίδα για την κοινωνικοποίηση των μαθητών, την ανάπτυξη συνεργατικών δεξιοτήτων και την καλλιέργεια κουλτούρας αποδοχής. Οι τοπικές κοινότητες χρειάζεται να στρέψουν την προσοχή τους στην πρόληψη και τη στήριξη των ευάλωτων κοινωνικών οικογενειών και ομάδων.

Οι παραπάνω προτάσεις για κύριες κατευθύνσεις πολιτικών παρεμβάσεων θα πρέπει να λάβουν υπόψη τα ιδιαίτερα συμπεριφορικά χαρακτηριστικά των παιδιών και των εφήβων, καθώς και την κουλτούρα επικοινωνίας μεταξύ τους. Τα ψηφιακά μέσα θα χρειαστεί, κατά συνέπεια, να συμβάλλουν στην αντιμετώπιση της βίαιης και της παραβατικής συμπεριφοράς των ανηλίκων. Καλές πρακτικές που έχουν αναπτυχθεί από την Ελληνική Αστυνομία, όπως η ψηφιακή εφαρμογή SAFE.YOUth²⁰ (που περιλαμβάνει τον τηλεφωνικό αριθμό κλήσης 10201 και το «Emergency button») και η εκπαιδευτική εφαρμογή CYBERTRAP²¹, , μπορούν να είναι ιδιαίτερα αποτελεσματικές, καθώς είναι σχεδιασμένες φιλικά προς τους νέους και τα παιδιά.

Τέλος, κάθε σχεδιασμός πολιτικής ή/και πρακτικής παρέμβασης με στόχο την πρόληψη και την αντιμετώπιση των μορφών βίαιης και παραβατικής συμπεριφοράς των ανηλίκων θα χρειαστεί να στηριχτεί εξ αρχής στην οπτική και την αντίληψη που έχουν τα ίδια τα παιδιά και οι έφηβοι/ες. Η συλλογή δεδομένων και τεκμηριωμένων απόψεων από τους ανήλικους μέσα από σχετικές έρευνες μπορεί να τους δώσει φωνή και να θεμελιώσει τις επιλογές της χάραξης πολιτικής, αυξάνοντας τις πιθανότητες να γίνουν αποδεκτές οι σχετικές παρεμβάσεις από τους ίδιους τους ανηλίκους.

²⁰ <https://www.safeyouth.gov.gr/>

²¹ <https://cyberalert.gr/cybertrap/>

Βιβλιογραφικές αναφορές

- Denham, S.A., Workman, E., Cole, P. M., Weissbrod, C., Kendziora, K.T., Zahn-Waxler, C., (2000). Prediction of externalizing behavior problems from early to middle childhood: The role of parental socialization and emotion expression. *Development and Psychopathology*, 12, 23-45, DOI: <https://doi.org/10.1017/S0954579400001024>
- Δραγώνα, Θ., Μποζατζής, Ν., Σαπουντζής, Α., Φίγγου (Επ.) (2021). Dickerson, P., *Κοινωνική Ψυχολογία. Παραδοσιακές και κριτικές προσεγγίσεις*. Κριτική
- Durkheim, E. (1898). Representations individuelles et representations collectives. *Revue de Metaphysique et de Morale*, 6, 273-302
- Ελληνική Δημοκρατία, Προεδρία της Κυβέρνησης. Εθνική Στρατηγική για την Πρόληψη της Βίας και την Αντιμετώπιση της Παραβατικότητας Ανηλίκων 2025-2030, <https://shorturl.at/DHwLK>
- Haidt, J. (2024). *Η γενιά του άγχους. Πως η απορρύθμιση της παιδικής ηλικίας συνδέεται με την επιδημία ψυχικών νόσων*. Παπασωτηρίου
- Hari, J. (2024). *Η αξία της προσοχής. Γιατί χάσαμε τη συγκέντρωσή μας και πώς να την ανακτήσουμε*. Κλειδάριθμος
- Heider, F. (1958). *The psychology of interpersonal relations*. New York: John Wiley
- Jones, E.E., & Davis, K.E. (1965). From acts to dispositions: The attribution process in person perception. In L. Berkowitz (Ed.), *Advances in experimental social psychology* (Vol.2, pp.219-266). New York: Academic Press, DOI: [https://doi.org/10.1016/S0065-2601\(08\)60107-0](https://doi.org/10.1016/S0065-2601(08)60107-0)
- Kelley, H.H. (1967). Attribution theory in social psychology. In D. Devine (Ed.), *Nebraska symposium on motivation* (pp.192-238). Lincoln, NE: University of Nebraska Press
- Krahé, B., Berger, A., Vanwesenbeeck, I., Bianchi, G., Chliaoutakis J., Fernández-Fuertes, A.A., Fuertes, A., de Matos, M.G., Hadjigeorgiou, E., Haller, B., Hellemans, S., Izdebski, Z., Kouta, C., Meijnckens, D., Murauskiene, L., Papadakaki, M., Ramiro, L., Reis, M., Symons, K., Tomaszewska, P., Vicario-Molina, I., Zygałło, A., (2015). Prevalence and correlates of young people's sexual aggression perpetration and victimisation in 10 European countries: a multi-level analysis. *Culture, Health and Sexuality*, 17, No. 6, 682-99, DOI: <https://doi.org/10.1080/13691058.2014.989265>
- Λαμπροπούλου, Ε.Π. (1994). *Η κατασκευή της κοινωνικής πραγματικότητας και τα μέσα μαζικής επικοινωνίας. Η περίπτωση της βίας και της εγκληματικότητας*. Ελληνικά Γράμματα
- Μανδενάκη, Κ., Τσέκερης, Χ., Κληρονόμος, Ν., κ.ά. (2025). Έκθεση – World Internet Project Greece 2025: Διεξοδος του Διαδικτύου στην Ελλάδα – Στάσεις και απόψεις για την Παραγωγική Τεχνητή Νοημοσύνη. JustReDI: Ανθεκτικότητα, Συμπερίληψη και Ανάπτυξη: Προς μια Δίκαιη Πράσινη και Ψηφιακή Μετάβαση των Ελληνικών Περιφερειών, TAEDR-0537352, Ελλάδα 2.0 – NextGenerationEU. Αθήνα: ΕΚΚΕ, <https://shorturl.at/VwEGU>
- Moscovici, S. (1988). Notes towards a description of social representations. *European Journal of Social Psychology*, 18, 211-250
- Moscovici, S. (1984). The phenomenon of social representations. In R.M. Farr & S. Moscovici (Eds.), *Social representations* (pp.71-100). Cambridge: Cambridge University Press
- Nichols, S.L. (2010). Media representations of youth violence. In Bartner, C. & Berridge, D. (Eds.), *Children behaving badly?: Peer violence between children and young people* (pp.167-179), Wiley
- Παπαδόπουλος, Α.Γ., Καπέλλα, Α., Κονδύλη, Δ., Λιναρδής, Α., Παπαδούδης, Γ., Χατζηγιάννη, Α., Θεοφίλη, Α. (2023). Έμφυλη βία κατά των γυναικών και άλλες μορφές διαπροσωπικής βίας στην Ελλάδα (GBV-EL): Πρώτα αποτελέσματα της έρευνας. Αθήνα: Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών, <https://www.ekke.gr/research/outcomes/deliverables-files/42>
- Rogan, A. (2021). The demonization of delinquency: Contesting media reporting an political rhetoric on

youth crime in United Kingdom and addressing academia's social responsibility to engage. *International Modern Perspectives on Academia and Community Today*. Advance online publication

SaferInternet4Kids.gr (2025). Έρευνα. Διαδικτυακές συνήθειες παιδιών και εφήβων. Ελληνικό Κέντρο Ασφαλούς Διαδικτύου ΙΤΕ, <https://shorturl.at/IBqIQ>

Twenge, J.M. (2019). *iGen. Η γενιά του Internet*. Κλειδάριθμος

Verona, E., & Fox, B. (2025). Pathways to crime and antisocial behavior: A critical analysis of psychological research and call for broader ecological perspectives. *Annual Review of Clinical Psychology*, 21, 439-464, DOI: <https://doi.org/10.1146/annurev-clinpsy-081423-024754>

Σχετικά με τη συγγραφέα

Κατερίνα Ηλιού Κοινωνική Ψυχολόγος,
Κύρια Ερευνήτρια, Ινστιτούτο Πολιτικών Ερευνών,
Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών

Βία και παραβατικότητα παιδιών και εφήβων: Αναπαραστάσεις, αποδόσεις και προτάσεις αντιμετώπισης

Η παρούσα Έκθεση αναδεικνύει τις συλλογικές αντιλήψεις, τις αποδόσεις και τις προτάσεις του γενικού πληθυσμού για το θέμα της βίας και παραβατικότητας των παιδιών και των εφήβων μέσα από τα αποτελέσματα σχετικής έρευνας σε αντιπροσωπευτικό δείγμα του ελληνικού πληθυσμού. Το φαινόμενο προσλαμβάνεται συλλογικά ως εξέχων με έμφαση στις συνθήκες ανάπτυξης και κοινωνικοποίησης των ανηλίκων, που αφορούν κυρίως στη σύγχρονη οικογένεια και τον ψηφιακό κόσμο. Τόσο οι συμμετέχοντες/ουσες στην έρευνα, όσο και οι ειδικοί/ές επιστήμονες που σχολίασαν την Έκθεση, συμφωνούν ότι η μελλοντική επένδυση χρειάζεται να στραφεί προς την πρόληψη με μια ολιστική προσέγγιση που περιλαμβάνει τους βασικούς φορείς ανατροφής και κοινωνικοποίησης των παιδιών και εφήβων (οικογένεια, σχολείο, τοπική κοινότητα) και δίνει έμφαση στην ψυχική υγεία, την επιμόρφωση/εκπαίδευση και την κοινωνική συνοχή.

Περισσότερες δημοσιεύσεις του Friedrich-Ebert-Stiftung μπορείτε να βρείτε εδώ:

➔ [fes.de](https://www.fes.de)